

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A „Kitartás“ egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452.902. szám alatt hagyta jóvá.

A szövetkezetek.

II.

Mult számunkban beszéltünk azokról a pénzügyi nehézségekről, melyeket a nagy pénzintézetek a szövetkezetekkel szemben támasztottak. A napilapok felületes hozzászólása, néhány ugynevezett szaktekintélynek semmitmondó kijelentése csak arra való volt hogy a szövetkezeti ügyet még homályosabbá és ellenszenvesebbé tegye a tájékozatlan közönség előtt, mint amilyen volt eddig is azért, mert néhány nyereszkesedési vágytól ösztökélt lelkiismeretlen ember által alapított szövetkezet a törvény hézagait kihasználva, uzsoráskodtak a hozzájuk tévedt, vagy ügynökeik hálójába esett kölcsönre szorulókkal. Mindez azonban csak ürügy volt a nagy pénzintézetek részéről, hogy valamiképp indokolják a náluk élvezett hitelek megvonását, mert az igazi okokat egyiknek sem volt bátorsága napvilágra hozni, annál kevésbé, mert akkor teljes meztelenségében kiderült volna az a helytelen eljárásuk, mely mindenekelőtt csak a feles pénzek jó kamatoztatását tartotta szem előtt, minden más erkölcsi indokot mellőzve. Egyideig ez nagyon virágzó üzletnek ígérkezett, de a kiegyezési nehézségek úgy a külföldi tőkének beözönlését, valamint a már itt fekvő pénzek meghagyását lehetlenné tették. Ezenkívül még más okai is voltak annak, hogy a pénzhiány — ha nem is váratlanul — de mindenesetre készületlenül találta a pénzpiacot vezető intézeteket. Egyedül ezek az okok idézték elő azt az ideges sietséget, melylyel minden nagy pénzintézet saját létérdekeit féltve, minden lehető módot felhasznált arra, hogy elhelyezett tőkéit minél gyorsabban folyóvá tegye. A valóságnak tehát ez felel meg, nem pedig azok a valótlan ráfogá-

sok, melyek a szövetkezeteknek eljárását rosszhiszeműleg bírálat tárgyává tették.

Az igaz, hogy sok olyan szövetkezet létezik, melynek semmi létjogosultsága nincsen, mert nem bir meghatározott üzletkörrel, hanem tisztán a nyereszkesedés célzatával alakult meg és üzletkötéseinél is csak ez az egy cél vezeti. De ennek okát inkább a szövetkezeti törvénynek hézagaiban kell keresni, melyek nagyon sok alkalmat nyújtanak a visszaélésekre. Még azok a szövetkezetek is, melyek hivatásuk magaslatán állanak, kénytelenek sok esetben a törvényt megkerülni, hogy tagjaiknak terheit könnyítsék. Mig tehát a szövetkezeti törvény hiányai az egyik részen tág teret engednek a visszaéléseknek, másrészt megbénítják sok esetben a szövetkezeteknek oly működését, mely a tagok hasznára és előnyére irányul.

Ezzel szemben azonban eddig semmiféle oly terv vagy intézkedés nem történt, mely ezeket a hibákat hivatva volna kiküszöbölni. Ellenkezőleg egy mesterségesen szított animozitás a szövetkezetek ellen irányul és úgy az adósok, mint az érdekelt pénzintézetek a szövetkezetek fennállásának megnehezítésére törekednek. Az könnyen érthető, hogy az eladósodott szövetkezeti tagoknak nem igen áll érdekükben a szövetkezetek fennállása, legalább is azoké nem, amelyeknél érdekelve vannak, mert így kötelezettségeiktől valami uton-módon szabadulhatnának, de hogy az érdekelt pénzintézetek is a szövetkezetek ellen foglalnak állást, az csak abból magyarázható, hogy felismerték a szövetkezeti anyag jóságát és azt üzleti szempontból magukhoz akarják hódítani. Arra aligha gondoltak azonban ezek a pénzintézetek, hogy ezt erőszakos módon lehetetlen nagy veszteségek nélkül elérniök, de arra sem gondoltak, hogy a kölcsönös szavatosság elejtésével a szövetkezeti anyag reájuk nézve

teljesen értéktelen. Azok az érvek, melyeket ezen cél elérése végett a szövetkezetek ellen eddig felhoztak, teljesen légből kapottak és csakis arra valók, hogy a mögöttük lappangó haszonlesést tetszetős formába öltöztessék.

Rátérve most már a panaszokra, az első és legtetszetősebbre térünk át. Azt mondják, hogy a szövetkezeti pénz drága. Az igaz, hogy drágább, mint az osztrák-magyar-bank pénze. De ez a pénzintézet száz és kétszáz koronás kölcsönöket senkinek sem fog folyósítani, különösen akkor, ha azokat legalább is tisztesen nem biztosíthatja magának, már pedig a szerény anyagi viszonyok között élő emberek rendszerint csak erkölcsi garanciát tudnak nyújtani, anyagit azonban csak a legritkább esetekben. Mindamellet ezek az üzleteket mégsem vetették meg a nagy pénzintézetek, hanem kerestek maguknak közvetítőket a szövetkezetekben. Nagyon téved az, aki azt hinné, hogy mindez pedig tisztán nemzetgazdasági szempontból történt. Annak idején sok felesleges pénz volt, amit nem lehetett kamatoztatni. Ezt kapták a szövetkezetek derűre-borura, még olyanok is, melyek semmiféle anyagi garanciát nem nyújthattak. Ne higgye azonban senki, hogy ez olcsó pénz volt. A kinek szüksége volt rá, az nem köthetett ki magának kedvezményeket. A szövetkezeteknek adott pénz soha sem volt olcsóbb 6—7 százaléknál, de a legtöbb esetben 8 százalékot követeltek tőlük a pénzintézetek. Ezt a kamatlábat pedig már akkor követelték, mikor az érdekelt szövetkezet oly tartozást vont össze, hogy vagy elfogadta ezt a magas kamatot vagy pedig kénytelen lett volna felszámolni. Ez a magas bankkamatláb tehát egyik fő oka a szövetkezeti pénz drágaságának. Aki csak némi tájékozással bír a szövetkezeti ügykezelésről, az nagyon jól tudja, hogy a nagyszámu kis összeggel érdekelt adósok nyilvántartása, a fizetések elszámolása oly terheket ró egy szövetkezetre, melyekkel milliókat forgató nagy pénzintézetek sem birnak, illetve hogy a szövetkezetek ügykezelése sajátos jellegénél fogva bonyolult és költséges, tehát a szövetkezetnek gondoskodnia kell arról, hogy az ő üzleti költségei megtérüljenek. Ha már most a 8 százalékos pénz mellett a szövetkezet csak két százalékot számít üzleti költségeire ami teljesen indokolt, akkor még csak az okvetlen szükséges költségek fedezéséről gondoskodott, arról azonban nem, hogy az esetleges veszteségeket miből fogja fedezni. Erre a célra szüksége van egy olyan tartalékalapra, mely fedezetet nyújt a legkörültekintőbb vezetés

mellett sem el nem kerülhető veszteségekre, nehogy — a kölcsönös szavatosság elvét szem előtt tartva — a szövetkezeti tagok tulságosan terheltessenek. Tehát erre a célra is kell bizonyos hozzájárulást biztosítani. Ennek a hozzájárulásnak pedig, tekintettel arra az anyagra, mely a kölcsönöket igénybe veszi, jelentősebbnek kell lenni, mint oly intézetnél, amely alig, vagy egyáltalában nem visel kockázatot. Csodálatos, hogy a 20—50 százalékos nyereséggel dolgozó élelmiszer árusokat és más egyéb elsőrendű szükségleti cikkek elárusítóit ezért nem támadja senki, míg ellenben a szövetkezetek 5—6 százalékos tiszta nyeresége az egész világnak szemet szur. Az már csak világos dolog, hogy ahol annyi kockázattal és költséggel jár a pénznek kiadása, gondoskodni kell annak fedezetéről is. De még akkor is hivatást teljesítenek a szövetkezetek. A drágább pénz és kellően felhasználva segítséget jelent azoknak, akik reá szorulnak és mindenestre sok kis emberből lett jómódu iparos csakis a szövetkezeti kölcsönöknek köszönheti üzlete fellendülését. Ha valami hátrányuk van a szövetkezeteknek, az tisztán a szövetkezeti törvény hézagaiából magyarázható.

Azok a tervezetek, melyek évek óta folynak, mit sem fognak érni mindaddig, míg gyakorlatilag képzett emberek nem veszik kezükbe a dolgot és oly törvényt készítenek, mely — habár a kölcsönösséget szem előtt tartja — határozott irányba tereli a szövetkezetek működését, de minden néven nevezendő visszaéléseknek is egyszer s mindenkorra elejét veszi.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Egyesületi tagjaink a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva, mint a kezei közt levő és a társaság által kiadott kötvényben részletezve van. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben annak módozatai szerint biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál ezen társasággal kötött szerződés értelmében és a társaság általános biztosítási feltételeinek keretében baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a/ baleset folytán bekövetkező halál esetén 1000 illetve 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges állandó munkaképtelenség esetére a tag 1000, illetve 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt a szerkesztőségnek okvetlen bejelentendő.

3. A tag belépésétől kezdve úgy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyésze által a készkiadások megtérítése ellenében képviseltetik.

4. Az egyesület közlönye minden tagnak belépésétől kezdve díjtalanul megküldetik.

5. A tagok kellő biztosíték mellett a „Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet”-től kölcsönt vehetnek igénybe.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 10. sz. kimutatott segélyösszeg K 153,850 —

Ujabb segélyek:

3587 Bence Lajos, Kaposvár, a tag halála után	1000 K.
4616. Pesztem János, Murányszabadi, a tag halála után	500 »
1905. Bede Ferencz, Budapest, a tag halála után	1000 »

Balesetsegélyek:

Lapunk 10. sz. kimutatott segélyösszeg K 40,277.93

Tagjainkhoz. Felkérjük tagjainkat, hogy a biztosítási díjakat legkésőbb minden hó 10-ig annál is inkább fizessék be, mert a fizetések elmulasztásából eredő hátrányokért a vezetőség semmiféle felelősséget nem vállal. Az alapszabályok értelmében ugyanis mindazon tagok, akik 30 napig befizetéseket elmulasztják (alapsz. 12. §.), a tagok sorából törlendőek és ez által minden igényüket a biztosítási összegre elvesztik.

Erre való hivatkozással tehát ismételten figyelmeztetjük tagjainkat, hogy a fizetéseiket saját érdekükben a legpontosabban teljesítsék.

Az igazgatóság.

A budapesti pályaudvarok bővítése.

A főváros felé irányuló forgalom az utóbbi években óriási arányokat öltött. A fővárosi pályaudvarok berendezései ennek a rohamosan emelkedő nagy forgalomnak lebonyolítására elégteleneknek bizonyultak. E bajon segítendő, a folyó évre engedélyezett 30 millió koronás beruházási hitelből közel három millió korona a budapesti pályaudvarok bővítésére fordítottatik.

A bővítő munkák, tekintettel arra, hogy a fő-

városi pályaudvarok kérdésének végleges és gyökeres megoldása már hosszú időre el nem odázható, részben ideiglenes jellegűek ugyan, javarészt azonban akkép állapították meg, hogy az azokra fordított építési tőke nem semmisül meg, hanem a pályaudvarok közelben várható rekonstrukciójának keretébe hasznosíthatólag lesznek beilleszthetők.

Az építő-munkák immár valamennyi pályaudvaron megindultak.

Igy a nyugati pályaudvaron a kihelyezett műhelytelep helyén személyvonat-szerelvények és tartalékkocsik elhelyezésére szolgáló új vágányhálózat részére a szükséges bontások megtörténtek, a telep már teljesen ki van egyengetve és a vágányok fektetését megkezdték.

E munkákkal kapcsolatosan a gyorsáruforgalom és a postakezelés nehézségein is segítve lesz. Az új gyorsárukezelőhely már épül, a postakocsik részére szolgáló új fedett perron és a mozgóposta új helyiségeinek építése is folyamatban van.

Ezenkívül tervezve van az utasforgalom lebonyolításának könnyítésére az indulási oldalon az érkezésihez hasonló előretolt fedett perron továbbá épülni fognak a személyvonatokat továbbító mozdonyok részére újabb mozdonyszínek, végül a szénkezelés céljait szolgáló újabb berendezések, u. m. csuzdák, ponkok.

A nyugati pályaudvaron történő, mintegy fél millió koronára rugó építkezésekkel kapcsolatosan Rákos-rendező pályaudvar vágányhálózata is fél millió korona költséggel kibővítettik.

E bővítések földmunkája teljesen kész, a vágányok fektetését s az átrakodó berendezések építését legközelebb megkezdik. Memlitendő, hogy az ezen állomáson lévő olajgázgyár az istvántelki főműhely környékére fog kitelepítettetni; a kitelepítésre vonatkozó hatósági eljárás befejezést nyert, azonban tekintettel arra, hogy a máv. jelenleg a legujabb rendszerű ilyenmű telepek berendezését tanulmány tárgyává tette, a kitelepítés határidejének kitolására kért és nyert engedélyt.

Budapest—Lipótváros, Budapest—Angyalföld, Budapest—Dunateherpályaudvar, Budapest—Kőbánya a. p. u. és Rákos állomáson a legsürgősebb szükségletet kielégítő kisebb mérvű vágánybővítő munkák végeztetnek, melyekre nézve az előkészületek már megtörténtek.

Budapest—Józsefváros pályaudvaron a fából épült gyorsáru pénztár már régóta nem felelt meg a vasút és közönség igényeinek. E bajon van hivatva segíteni az építés alatt álló új nagy gyorsáru pénztár-helyiség.

E pályaudvaron azonkívül fa- és szénforgalom céljaira újabb nagykiterjedésű rakhelyek tételnek hozzáférhetőbbé s így az ez irányban a múlt téli időszakban tapasztalt bajok nagyrészt orvosolva lesznek.

A keleti pályaudvaron rendelkezésre álló területek már annyira le vannak foglalva, hogy e pályaudvarnak további fejlesztése nehézségekbe ütközik. Mindazonáltal úgy az indulási, mint az érkezési oldalon czélszerű átalakítások által a helyzet a forgalom lebonyolítását illetőleg javítható.

Igy az indulási oldalon újabb várótermek létesülnek az ugynevezett postavágányról induló vonatok utasai részére, az érkezési oldalon pedig két

vonatbefogadó vágány részére a szükséges bontómunkák befejeztettek.

Eme újabb vágányhálózat létesítése a versenylovak be- és kirakását szolgáló állatrakodó áthelyezését tette szükségessé; az új állatrakodó a ruggyantágyár szomszédságában épül. Ezenkívül tervezve van egy központi vonatelőfűtőberendezés létesítése, melynek segítségével a téli zord időszakban a vonatok mozdony vagy kazánkocsi alkalmazása nélkül föld alatt elszigetelt gőzvezeték útján lesznek előfűtve.

Budapest-Ferencváros rendezőpályaudvaron nagyobb mértékű állandó jellegű bővítómunkák vétettek foganatba. E munkák végrehajtását eddig a székesfőváros tanácsa részéről a kisajátítás körül támasztott nehézségek akadályozták, azonban sikerült a főváros aggályait eloszlatni s így a bővítéshez szükséges fővárosi területek immár az államvasutak rendelkezésére bocsájtattak. Ekkép a földmunkák már teljes erővel megindultak.

Ezen az állomáson úgy a mozdony, mint a vonatkiserő személyzet részére egy-egy nagyobb-szabású lakótanya épül, mely a személyzet pihenő idejének kényelméül fog szolgálni.

Az előadottakból kitűnik, hogy a budapesti pályaudvarok bővítő munkái oly terjedelemben vétettek munkába, hogy remélhető, miszerint kedvező őszi építési időjárás mellett a tervbe vett munkálatok tulnyomó része befejezést fog nyerni és így az őszi és téli fokozódott forgalom idejére az új létesítmények üdvös hatása már érezhető lesz.

Azonban fővárosunk forgalmának rohamos fejlődése folytán a folyó évben végrehajtásra kerülő sürgős beruházási munkálatok által a forgalom igényei előreláthatólag csak rövid időre fognak kielégítést nyerni és gyors léptekben közeledik az idő, midőn a mértékadó tényezőknek a budapesti pályaudvarok kérdésének végleges megoldásával kell foglalkozniok.

Az államvasutak vezetősége, a főváros és a közlekedési kormány együttes, harmonikus összeműködésére van szükség, hogy e nagy horderejű kérdés az ország közgazdasági és közforgalmi érdekeinek legmesszebbmenő figyelembevételével, leg gondosabb istapolásával nyerjen megoldást s bizvást reméljük, hogy a főváros közönsége e nagy koncepciót követelő, századokra kiható feladat megoldásánál a vasutintézetnek és kereskedelmi kormányzatnak, tervezetei megvalósításánál minden tekintetben segédkezet fog nyújtani, a maga részéről is mindent el fog követni a nagy alkotás helyes létrehozására.

Fr. dr.

Munkások ügye.

(Folyt. és vége.)

Egyezményben dolgozó munkások, ha honállomásukon a rendestől eltérő munkára rendeltetnek ki, az illetők ugyanolyan díjazásban részesülnek, mint a milyent egyezményes csapatbeli többi munkástársaik kiérdemeltek.

Ha az említett *kirendelés tartama alatt* a munka a rendes naponkénti szolgálati időt meghaladja, vagy ha az illetők munkája éjjeli időre esik, akkor a díjazás a megállapított módozatok szerint történik azzal az eltéréssel, hogy napibér gyanánt a biztosított napibérnek 25%-kal felemelt összege veendő alapul.

A biztosított napibér mellett egyezményben dolgozó munkások *helyettesítésre való kirendelése* a lehetőséghez képest mellőzendő.

Ha e munkások kirendelése a honállomástól való távolmaradást igényel, az illetőknek a megállapított díjazáson felül, *napidíjakra is igényük van*.

A többi szolgálati ágak (fatelítés, táviró, vonatkiseret, olajgázelőállítás, villamvilágítási telepek, komp-átkelés és vegyészeti laboratórium) munkásai honállomásukon rendszerint szintén csak megállapított napibérüket igényelhetik.

Ha azonban munkájuk, illetve szolgálatuk tartama a rendes szolgálati időt meghaladja, illetőleg ha munkájuk éjjeli időre esik, akkor ők is a megállapított díjazásban részesülnek.

Ha ezek a munkások honállomásukon rendszeresített állást betöltő alkalmazottat *helyettesítenek*, akkor a helyettesítés egész időtartama, tehát az ez alkalommal élvezett pihenőidőt is beszámítva, naponként 25%-kal felemelve számítandó, de ez esetben a rendes szolgálati idővel szemben eltöltött túlórákért külön díjazásra nem számíthatnak.

Ha e munkások *kirendelése* a honállomástól való távollétet igényel, az illetőknek a megállapított díjazáson felül *napidíjakra szintén igényük van*, a meny nyiben az igényjogosultság szempontjából ott előírt feltételek fenforognak.

A műhely területén levő helyettesítés esetén a napibér mellett dolgozó műhelyi munkás (ideértve a napibérben alkalmazott ipari képesítéssel nem bíró munkásokat is), ha a rendes műhelyi munkaidőt meghaladó tulidőben is dolgozik, a túlórák alatt teljesített munkáért külön díjazásban részesül és pedig olyképen, hogy minden ily túlórához, mint pótidő $\frac{1}{4}$ óra hozzászámíttatik.

Ezeknek a munkásoknak rendes keresménye alatt értendő: a napibér, valamint az ezen felül esetleg engedélyezett százalékos bérpótlék, illetőleg a naponkénti pótbér alapján eredményezett kereset.

Ha a végzendő munka, vagy foglalkozás külön képzettséget (fűtői, gépkezelői stb. vizsgát) feltételez, a rendes keresmény 20%-kal felemeltetik és felemelt illetménnyel díjazandó úgy a rendes munkaidő, mint a tulidő után számítandó 25%-os pótidő.

Ha egyezményes műhelyi munkás a különfoglalkozás ideje alatt napibér mellett számoltatik el, akkor alaphérének kétszeresét kapja. E nagyobb napibér a tényleg munkában töltött idő után jár, de ez esetben a tulidő után pótidő nem számíttatik, illetve nem díjaztatik.

Ha a napibéres vagy egyezményes műhelyi munkás, egyezményi ár mellett, külön munkát végez, akkor az illető csakis az egyezményi keresetben részesül.

A műhely székhelyének határán belül az állomásra vagy más területre való kirendelés (helybeni kiküldetés) esetén a napibérben dolgozó műhelyi munkás a tényleg munkában töltött idő után, az esetleges *tulidőre* eső 25%-os pótidő beszámítása mellett, *rendes napi keresményét kapja meg*, a napibéren felül esetleg engedélyezett százalékos bérpótlékkal, illetőleg naponkénti pótbérrel együtt.

Ha a munkás olyan foglalkozást végez, amelyhez külön szakvizsga letétele kívántatik (fűtői, gépkezelői stb.), akkor rendes napi keresménye (napibér, bérpótlék és pótbér) 20%-kal felemeltetik. E felemelt

illetménynyel díjazandó úgy a rendes munkaidő, mint a tulidő után számítandó 25% pótidő.

Ha az egyezményes munkás a külön foglalkozás ideje alatt napibérben számoltatik el, akkor ez a napibére a műhelyi alapbérnek kétszeresében állapíttatik meg. Ez esetben a munkásnak csak az összes tényleges munkaidője díjaztatik, ellenben a tulidőben végzett munka után külön 25%-os pótidő részére fel nem számítható.

Ha a műhelyi munkás a kirendelés alatt egyezményben dolgozik, a végzett munkáért kiérdemelt keresményt kapja.

A fentebbi esetekben a munkás a kirendelési helyre és vissza való gyalogolásaért és az ilyen helyen való étkezésért kártalaníttatik. E díjazás, illetőleg kártalanítás szempontjából az alábbiak mérvadók.

A műhelyből a kirendelés helyéig és onnan vissza való gyalogoláshoz szükséges időt a szolgálati főnökség állapítja meg.

Ha ez az idő a műhelyi rendes munkaidőbe esik, a rendes munkaidő gyanánt tekintetik és e szerint díjaztatik; ha ellenben ez az idő a rendes munkaidőn kívül esik, akkor a napibéres munkás napibérének 0.80-szorosát, az egyezményes munkás pedig az alapbérének 1.25-szörösét kapja meg. A kirendelési helyig és vissza való gyalogolás idejének megállapításánál kilométerenként legfeljebb 20 perc számítható. Egy kilométernél rövidebb ut figyelmen kívül hagyatik.

Ha a munkás a kirendelés helyén délelőtt és délután dolgozik és ha a kirendelés helye a műhelytől $\frac{3}{4}$ kilométernél távolabb fekszik: a munkás egy korona ebédpénzt és ha a munkás esti 6 órán túl, de legalább esti 9 óráig is a kirendelés helyén tartozik maradni, egy korona vacsorapénzt kap.

Az a munkás, aki ebéd-, illetve vacsorapénzben részesül, nem tarthat igényt arra, hogy az étkezése végett tett gyaloglásért külön díjazásban részesíttessék.

Ha a kirendelési hely és a műhely közötti távolság $\frac{3}{4}$ kilométernél kisebb, akkor a munkás sem ebédpénzt nem kap, sem pedig a kirendelési hely és a műhely közötti déli (ebédre és vissza) gyalogolási idő után díjazást nem igényelhet.

A munkásnak a műhelyi székhely területén való kirendelés alkalmából éjjelzési pénz nem jár.

Ha a munkás a kirendelés helyéről a rendes munkaidő tartama alatt érkezik vissza a műhelybe, de ott rendes munkáját ugyanazon a félnapon bármi okból már meg nem kezdhetné, illetve nem végezhetné, ebben az esetben a munkás az illető félnapi munkaidő hátralevő részére olyan díjazást kap, mintha azt a műhelyben rendes munkában töltötte volna.

A műhely székhelyén kívül eső állomásra vagy más területre való kirendelés esetén a munkás díjazást kap:

a) a műhelytől az induló állomásig való gyaloglásért és a vonalon töltött utazási időért úgy az oda, mint a visszautazás alkalmával;

b) a kirendelés helyén tényleg munkában töltött időért, valamint azon időért is, mely alatt a műhelyi munkarendben megállapított rendes munkaidő tartamán belül a kirendelés helyén nem dolgozhat és végül

c) a kirendelés helyén való étkezéssel és éjjelzéssel járó kiadások kárpótlása gyanánt.

A kirendelés helyén azon várakozási időért,

mely a műhelyi rendes munkaidőn kívül esik, a munkás díjazásban nem részesül.

A kirendelt munkás díjazása a következő módon történik:

a) a gyalogolási és utazási idő ez esetben úgy díjazandó, amint ahogy a gyalogolási idő a műhely székhelyén való kirendelés esetében díjaztatott. Vagyis: a műhelyi rendes idő, munkaidő alatti utazás és gyalogolás mint munka díjaztatik; a munkaidőn kívül utazásért és gyalogolásért pedig a 0.80-szoros napibér (napibér, bérpótlék és pótbér), illetve 1.25-szörös alapbér számítható fel, aszerint, amint a kiküldött munkás a műhelyben napibér vagy egyezmény mellett dolgozik.

b) A tényleg munkában töltött idő, valamint a műhelyi munkaidő tartamára eső várakozási idő a munkában töltött időre vonatkozólag megállapított módozatok szerint díjazandó.

c) Ha a kirendelés idejébe az ebéd ideje (déli 12 óra) beleesik, a munkásnak napidíj gyanánt egy korona, ha a kirendelés idejébe a vacsora ideje (este 8 óra) beleesik, ezért a munkásnak napidíj gyanánt szintén egy korona és ha a munkás éjjelen át is távol van, illetve éjjeli időre rendeltetik ki: neki ezért napidíj gyanánt éjjelenként 1 korona 50 fillér jár.

Ha azonban az esti 9 órától reggeli 6 óráig terjedő időben végzett munkáért legalább 6 órán át díjazásban részesült, az éjjelre megállapított napidíjra igényt nem tarthat.

Ha a kirendelés csak az éjjelen át tart és ha a fentebbiek szerint megállapított összdíjazás (munkabér, pótbér és napidíj) öt koronát nem tenne, akkor ezért az éjjeli kiküldésért a munkásnak 5 korona fizetendő.

Ha a munkás a kirendelés helyéről a rendes munkaidő tartama alatt érkezik vissza a műhelybe, de ott rendes munkáját ugyanazon félnapon bármi okból már meg nem kezdhetné, illetve nem végezhetné, ebben az esetben a munkás az illető félnapi munkaidő hátralevő részére olyan díjazást kap, mintha azt a műhelyben rendes munkában töltötte volna.

Ez a rendelet azonnal érvénybe lép.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A tanuk megbízhatatlansága. Törvényszéki tárgyalásoknál gyakran esik meg, hogy a tanuk szavahihetősége ellen aggályok merülnek fel. Megtörténik az is akárhányszor, hogy még az ugynevezett szemtanuk is a hányan vannak, annyiféleképpen adják elő azt, amit pedig egyformán kellett volna látniok. Sok szemtanu téved kivált még személyazonosság megállapításában is. Erre vonatkozólag klasszikus eset történt meg nemrégiben Varsóban.

Egy Zinny Lucián nevű fiatalembert a rendőrség abban a pillanatban fogott el, midőn állítólag egy lakásból különféle tárgyakat ellopva, az utcán futásnak eredt. A lopott tárgyakat utközben elhagyta. Zinnyt vizsgálati fogságba helyezték és rövid idő múlva az ügye tárgyalás alá került. Ez alkalommal mintegy tiz szemtanut idéztek be, akik azt állították, hogy látták, mikor a tolvaj a kapun kiszökött és megpillantva a rendőröket, a lopott tár-

gyakat eldobálta. Öt tanu határozottan ráismert a vádlottak padján ülő Zinnyre, egy tanu, a ház kapusnője pedig élesen szemügyre véve a fiatal embert eskü alatt vallotta, hogy igen, ez volt a tolvaj. A személyazonosság megállapításánál a vádlott felemelkedett helyéről és a legnagyobb nyugalommal kijelentette, hogy neki az egész ügyhöz semmi köze, mert ő nem a vádlott Zinny, hanem Novakovszky Ferencz, aki egészen más természetű vád alatt áll. Zinnyvel együtt hozták le őt a czellából és míg a sor rájuk került, alkalma volt Zinnyvel beszélgetni és hogy bebizonyítsák a törvényszék előtt, mennyire nem lehet a tanukban bizni, elhatározták, hogy szerepüket felcserélik. A Zinny név hívására tehát ő ült a vádlottak padjára. E kijelentést általános elképpedés követte. Gyorsan berendelték a fogházórt, aki Novakovszky állítását megerősítette és behozták a valódi Zinnyt is, aki csatlakozott vádlottársra kijelentéseéhez. Az ügy ezzel bonyodalmassá kezdett válni és a bírák nem tudták, mit higgyenek. Tényleg kiderült, hogy a dolog úgy áll, mint a vádlottak előadták. Megemlítendő, hogy a két fiatalember között semmi hasonlatosság nincsen, csak hogy körülbelül egy forma fiatalok. De leginkább képedtek el a »szemtanuk«, akik most abba a veszedelembe jutottak, hogy hamis tanuvallomás miatt megindítják ellenök az eljárást.

A német egyetemi hallgatók száma. Ha az alábbi számadatokat tekintjük, úgy Németországban tényleg magas színvonalu kultura van. A különböző egyetemek hallgatóinak száma az idén 46.655, az elmúlt tél 45.135 és a múlt évi nyár 44.944 hallgatójával szemben. Hogy mennyire növekszik az egyetemet látogató ifjak száma. kitűnik abból, hogy tiz év előtt csak 30.932, husz év előtt pedig 28.758 egyetemi hallgató volt Németországban. Legnépesebb a berlini egyetem, amely 6496 hallgatóval szerepel Münchenben 6009, Lipcseben 4148, Bonnban 3348, Freiburgban 2472, Halleban 2192, Göttingában 2004, Boroszlóban 2075, Heidelbergben 1933, Marburgban 1883, Tübingenben 1727, Strassburgban 1622, Münsterben 1552, Jénában 1501, Würzburgban 1408, Kielben 1288, Giessenben 1192, Königsbergben 1084, Erlangben 1065, Greifswaldban 970, Rostockban 696 hallgató van. A hallgatók közül beiratkozott: a jogi fakultásra 12.177, a filozófiára 11.613, a philologiai és történelmire 7388, matematika és természettudományira 6220, az orvosira 7388, az evangélikus teológiáira 2319, a katolikus teológiáira 1866, a gyógyszerészire 1801, az államtudományokéra 1247, a fogorvosira 934, az állatorvosira pedig 113.

Kézmosás homokkal. Vegyi kísérletek alapján több külföldi orvos arra a következtetésre jutott, hogy a kezek dezinficiálásánál igen ajánlatos a finomszemű homok. A homok még a legnehezebb viszonyok között is mindenkor beszerezhető, főzés vagy égetés által pedig könnyen és mindenütt sterilizálható. A piszkot a felső epidermis-rétegeknél gyorsabban és biztosabban eltávolítja, mint a kefe, különösen akkor, ha egyttal szappant is használunk. Számos előzőleg bacillusokkal inficiált kéznél, amely hat-nyolcz perczig forró vízzel, kaliszappannal és homokkal megdolgoztatott, anélkül hogy valamilyen antiszeptikumot alkalmaztak volna, majdnem teljes sterilitást értek el, amint ezt számos ojtási és tenyésztési kísérlettel kimutatták.

A hamis fog gyártás. A hamis fogak nagy része gyári uton készül, még pedig Amerikában. A legnagyobb ilyen gyár, amely évente egy millió fogat produkál, Fiaidelfiában van. Ennek a gyárnak van egy kémiai laboratoriuma, amelyben nemcsak az igazi fogakhoz teljesen hasonló fényű fogakat állítanak elő, hanem azonkívül még különféle szinezettel is ellátják azokat. A legtöbb ember ugyanis nem szereti a vakító fehér fogakat, mert akkor az ellentét nagyon szembetűnő volna és mindenki első pillanatra felismerné a hamis fogat. Éppen ezért a gyár különféle tompított szinezetű és fényű fogakat készít. Van azután olyan vevő is, aki azt követeli, hogy a hamis fog teljesen hasznoló legyen úgy alakjára, mint színére az eredeti foghoz. Ezt a fogat aztán külön készíti a gyár. Persze, az ilyen hamis fognak nagy az ára is.

Elefántcsont — tejből. Ismeretes dolog hogy ujabban a tejet disztárgyak készítésére is használják. Nem is hinnők, hogy mennyi billiardgolyót, bábu-fejet, esernyő- és botnyelet, sőtartót, paprikatartót, zsebkendő-, keztyű- és nyakkendő-dobozt csinálnak lefőlözött tejből. Nagyon érdekes az, hogyan alakul át a tej ilyen elefántcsontszerű szilárd tömeggé, amelynek technikai elnevezése *tejkő* vagy *galalith*. A tejkő a *tejnek* és *formalinnak* összekeveréséből nagyon egyszerű eljárás által jön létre. Az erre szolgáló helyiségben nem látni mást mint egy nagy tartályt, amelyikbe a tejet szivattyúzzák. Ez a tartály egy széles csővel összeköttetésben áll egy másik tartálylyal, amely felett, néhány centiméternyi távolságban, több szita van elhelyezve, amelyeknek közös függőben tengelyük van. A szitáknak felülről lefelé egyre sűrűbb szövése van. Az először említett nagy tartályban, amelyen a tejen kívül még többféle vegyi termék van. a tejet mintegy 15 percz üveglapátokkal kerverik, amikor is sárgás porrá alakult át. Ez a »casein«, amelyet azután légnomással a szitákon keresztül a másik tartályba hajtának, ahol formalin hozzáadása által a »galalith« vagy »tejkő« elnevezés alatt ismert tömeggé alakul át. A galalithot azután többféle eljárás által szaru keménységű tömeggé gyurják át és ebben az állapotban már helyettesitheti az elefántcsontot, sőt a márvány- és a borostyánkövet is. Miután a tejkő nagyon könnyen festhető, számtalan disztárgy készítésére használják.

Berhelot gyötrelmei. A most elhunyt világ-hírű vegyészről, Berhelotról beszélnek, hogy ifjúságában sokat szenvedett — álmai miatt. Maga beszélt, hogy éveken át minden éjjel nehéz álmok gyötörték. Ez eleinte úgy kezdődött, hogy minden éjjel kopogtatást vélt hallani, amelyre rendszeren felriadt. Ilyenkor felkelt és úgy a hálószobát, mint a mellette levő helyiségeket szoros vizsgálat alá vette, vajjon nincs-e hivatlan látogatója, különben nem tudott volna újból elaludni. Később rendszeren nyomasztó rémlásáig voltak álmában, amelyek egészen a felébredéséig tartottak. Végre úgy akart magán segíteni, hogy a felébredéskor az álmának még el nem röppent mozanatait emlékezetében tartotta és ennek kapcsán megkísérelte, hogy az egész ép álomképeit kibogozza. Így akarta kideríteni nehéz álmának az eredendő okát. Később ez az önmegfigyelés annyira fogva tartotta lelkét, hogy szinte kettős életet élt és voltak perczei mikor nem tudta, ébren van-e avagy álmodik. Magát lassan kettős alakban kezdte látni és töprengve

szemlélté, vizsgálta mit csinál az ő rejtelmes második énje. Ez az állapot talán a mániáig fokozódott volna, ha időközben el nem utazik hazulról és az utazás fáradalmi között meg nem szabadult volna kinzó álmaitól és még kinosabb tépelődéseitől.

A Monthyon-dij. Minden évben egyszer a francia akadémia egyik nyilvános ülésén közhírré teszi, hogy kit talált a Monthyon erénydíjra érdemesnek. Renák akadémiai tag, aki a múlt évben a jelentés előterjesztésével volt megbízva, szatirikusan így kezdte el beszédét: »Van az esztendőnek egy napja, amikor az erényt megjutalmazzuk.« A Monthyon díjat különben nemcsak az kapja, aki az évben valami különösen emberies cselekedettel tünteti ki magát, hanem például az is, aki oly eszközt talál fel, amelylyel valamely egészségre veszedelmes kézművességet kevésbé veszélyessé tud tenni, továbbá orvosi, kirurgiai felfedezéseket is jutalmaznak meg vele. Az évente tizezer frankra rugó díjalapítója, Monthyonról az a mese van elterjedve, hogy nagy filantrop lehetett. Életrajzi adatai azonban ennek éppen az ellenkezőjét derítették ki. Monthyon dúsgazdag földbirtokos valóságos embernyzó volt, bérlőit, parasztjait zsarolta, adósainak még az ágypárnáját is elárvereztette, ha azok a kellő időben nem tudtak fizetni. Keményszivűségeért, zsugoriságaért azon a vidéken, ahol birtoka feküdt, valósággal utálták az emberek. És éppen ez az ember hagyta összes vagyonát jótékony célokra, talán kiengesztelésül életében elkövetett rossz tetteiért.

Hogy terjednek el a növények? Régi tapasztalat, hogy a madaraknak nagy szerepe van a növénymagvak elterjesztésében. Azonban még más befolyások is működnek közre ebben s nem lesz érdektelen egy pillantást vetnünk arra a sokféle folyamatra, amelynek köszönhető, hogy a növényvilág elterjedt a földszinén. A madarak gyors helyváltoztató képességüknél fogva tényleg a legalkalmasabbak e feladatra, de mindenesetre érdekes, hogy más állatoknak is jut itt szerep. Amerika forróövi tájain honos fának a pithecolobiumnak, kiváló terjesztői a szarvasmarha-csordák voltak. Ez a fa pl. Jamaikában nem volt honos, most pedig óriási erdőket alkot. Jamaikába ugyanis Venezuelából igen sok marhát vittek be s ezeknek a tengeri uton egyebek között a pithecolobium husos gyümölcsét is adták takarmányul. A magját pedig keménysége miatt nem tudták az állatok megemészteni s új hazájukban sértetlenül került ki a talajra. Hogy pedig az elterjesztésben főszerepük a marháknak volt, bizonyítja az, hogy a mag az emésztés alatt mégis valamennyire megpuhult, mert különben nem fogamzott volna meg. Így használja fel a természet az egyik teremtményt a másiknak elterjesztésére. A benszülöttek a fát közönségesen »esőfának« nevezik. Még csodálatosabb lesz előttünk a természet munkája, ha elgondoljuk, hogy ez a fa a marháknak igen hasznos árnyékot és gyümölcsével fontos táplálékot nyújt. A természet tehát gondoskodott, hogy éppen azok az állatok terjeszszék el ezt a fát, amelyek nagy hasznát is veszik.

A narancsfa még száz évvel ezelőtt került Jamaikába, most már a szigetnek minden lakott helye közelében vad állapotban is található. Ültetés útján csak az újabb időben terjed, eddig ugyszólván csak a gyümölcssevő madarak terjesztették. Ezek

vitték a magját helyről-helyre s hullajtották el a sziget minden tájékán. Ma már különösen az Egyesült-Államokba sok ezret érő narancsot exportálnak a Jamaikaiak. Érdekesen értekeznek egy angol tudós a madarak növényterjesztő szerepéről ausztráliai utazásáról írott művében. Mig a partokat a szelek és tengeráramok működése látta el növényekkel, addig a szigetek belseje egyes madaraknak, különösen a gyümölcssevő galamboknak köszönheti növényzetét. A szigetek belsejét nagy fák lepik el, amelyek azokból a magokból sarjadtak, amelyeket ezek a galambok csőrükben hordtak egyik szigetről a másikra.

Nem ilyen áldásos, de minket közről érintő szerepe akadt a sertéseknek egy növényfajta elterjesztésében. Tudvalevő, hogy Alföldünk földmivelésnek átkát, a szerb-tövist, a Szerbiából behajtott disznófalkák hozták be, úgy hogy a szerb-tövistnek tüskés gyümölcse sertéik közé ragadva velük együtt vándorolt be hazánkba.

A queretarói tragédia. Most volt negyven éve annak, hogy Miksa mexikói császárt, az uralkodó testvéröccségei legidősebbjét, kivégezték Miksa császár — mint tudjuk — árulás áldozata lett. Lopez ezredes hűtlensége következtében utolsó menedékét, Queretarót is bevették a fölkelők s Juarez tábornok, a későbbi és egyszersmind korábbi köztársasági elnök, haditörvényszék elé állította a fogoly császárt. Amikor Queretaro kapitulált, a newyorki osztrákmagyar követ, báró Wydenbruck megkérte az amerikai kormányt, hogy interveniáljon Juarez tábornoknál, a fölkelők vezérénel, nehogy Miksa császárnak bántódása legyen. A közbenjárás azonban mitsem használt, mert a haditörvényszék Miksa császárt két hű tábornokával, Mejiával és Miramonnal együtt halálra ítélte és negyednap agyonlőtték őket. Hosszas tárgyalások után szolgáltatva csak ki a mexikói kormány a császár holttestét, amelyet a »Novara« hadihajón hoztak haza és 1868. január 18-án helyezték el Bécsben a kapuczinusok templomában levő sírboltba. A diplomáciai összeköttetést Ausztria-Magyarország és Mexikó között csak néhány év előtt vették fel újra, miután a mexikói kormány engesztelésül Queretaróban, azon a helyen, ahol Miksa császárt kivégezték, fogadalmi kápolnát építtetett. A császár egykori nevelője, majd később mexikói főhadsegéde, gróf Bombelles Márk, csak a múlt évben halt meg Meránban. A szerencsétlen császár szűkebb kíséreiből két év előtt halt meg dr. Thirring törzsorvos, aki érdekes emlékiratot hagyott hátra. Most már csak egy van életben azok közül, akik a császár borzalmas kivégzésének szemtanúi voltak: Tüdős József, a császár hajdani főszakácsa, egykori komáromi cukrász, majd önkéntes huszár, akit a császár bátorságáért nagyon kedvelt. Tüdős volt az, aki a bécsi udvar részére visszahozta a boldogtalan végű császár holmijait, amelyeket a kivégzésnél meg tudott menteni. Ezért Zsófia főhercegnő, királyunk édesanyja, 1200 forint évi penziót rendelt neki élete fogytáig. Tüdős, akinek virágzó korcsmája volt a 60—70-es években a régi Zrinyiben, vagyonos ember lett s jelenleg jó egészségben szigetszentmiklósi birtokán lakik. Pompás négy szürke lovat tart az egykori főszakács, akinek birtokában néhány igen becses ereklye is van, amelyeket a komáromi múzeumnak szánt.

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyeresé-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utca 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.